

## 1. ÚVOD

Obec Gerník je jednou ze šesti největších českých obcí v jižním Banátu usazená na náhorní krasové plošině pohorí Lokva v kopcovitém terénu asi 600 m n.m. Je součástí župy Caras – Severin. Obec čítá přes 200 usedlostí s hospodářskými dvory, které jsou situované v údolích podél potoka Kamenice a na hřebeni podél hlavní komunikace vedoucí do sousední nedaleké rumunské vesnice Padina Matei. Nedaleko obce v údolí Petra se nachází krasová jeskyně – Filipova díra. Obec byla založena českými přistěhovalci ze 76 obcí západních a jihozápadních Čech na popud obchodníka se dřevem Iosifem Magyarlym v rámci první vlny kolonizace v roce 1827. Teprve posléze byli muži postupně začleňováni do skupiny hraničářů pod rakouské císařské úřady, které převzaly správu i nad rozvíjející se obcí. Úkolem hraničářů byla nutnost ochránit hranice Rakouské monarchie proti Osmanské říši.<sup>1</sup>



*Gerník, 2015, celkový pohled na obec východu.*

## 2. CÍLE VÝZKUMU

Terénní průzkum vesnice Gerník probíhal intenzivně po dobu jednoho týdne v letních měsících roku 2015. Zaměřil se na zmapování stavebního fondu obce, na zjištění míry autentických historických konstrukcí jednotlivých objektů i celků s ohledem na památkové hodnoty sídla a jeho celkového urbanismu. Obec Gerník byla v pořadí třetí českou obcí, která byla dokumentována. Při té příležitosti bylo zjištěno, že míra podobnosti stavebních konstrukcí, používaných materiálů, výzdoby fasád i drobných řemeslných detailů je v Bígru i

---

<sup>1</sup> Gesce, Desideriu, Historie českých komunit v Rumunsku, Praha, 2013, s.50.

v Rovnesku ve srovnání s Gerníkem identická. Z tohoto důvodu bylo v tomto textu hodnotící zprávy zcela upuštěno od charakteristiky jednotlivých stavebních konstrukcí a jejich proměn v rámci času, neboť detailní popisy lze nalézt v elaborátu věnujícímu se Bígru i Rovensku.

Podstatou památkové ochrany jednotlivých objektů by nemělo být zakonzervování stávajícího stavu, který by znemožňoval objekty využívat, ale zachování hmoty, půdorysné stopy a měřítko stavby s důrazem kladeným na uchování maximálního množství funkčních historických konstrukcí. Současné živelné modernizační zásahy související s dožíváním původních stavebních prvků, znamenají jejich postupný zánik a nahrazování novými prvky převážně cizorodé podstaty (plasty, plechy, betony, cementy), které nejsou z dlouhodobého hlediska kompatibilní s historickými objekty. Navíc jejich používáním dojde k setření historického výrazu staveb a k úplné proměně obce, která tím zcela ztratí svého *genia loci*. Průběžná údržba historických konstrukcí, ctění tradičních stavebních zvyklostí, výměny dožilých prvků za materiálově identické, jsou jedinou správnou cestou pro zachování autenticity místa, ale především pro zachování samotné podstaty jednotlivých objektů. Přínosem bude jednak udržení tradičních řemesel, stabilní poctivé domy, zachování historických hodnot jednotlivých objektů, ale i tradičně uspořádaná vesnická sídla v adekvátním hmotovém měřítku a v přirozených materiálech.



*Gerník, 2015, pohled k Rovensku*

Obec Gerník prošla v období 70. a 80. let 20. století velkou modernizací, právě proto bylo zmapováno pouze 30 selských usedlostí pro zapsání za kulturní památky. Přes výraznou obnovu si však téměř všechny stavby dochovaly své původní půdorysné stopy, hmotové měřítko, tradiční sklon střech a tradiční uspořádání hospodářského dvora. Právě z tohoto důvodu doporučujeme vyhlásit pro celou obec plošnou památkovou ochranu – vesnickou památkovou zónu, nebo zajistit formou platné vyhlášky obecné povahy přísné stavební regulativy, kdy by musela být respektována výška stavby, sklony a tvary střech, půdorysná stopa, používání tradičních materiálů, přičemž přístavby v rámci dvorních traktů by bylo možné akceptovat. Pouze vytvořením striktní a důrazně dodržované regulace může dojít k záchraně autenticity, hodnoty genia loci starobylých vesnic, pro něž jsou krajanské obce rumunského Banátu tak hojně navštěvované nejen českými turisty.



*Gerník, 2015, roubená stodola na kamenné podezdívce.*

V rámci průzkumu byla pořízena četná fotodokumentace, z níž byly následně vybrány pouze ty nejcennější a po architektonické stránce nejzajímavější objekty vhodné pro zaevidování do seznamu kulturních památek. U těchto solitérů došlo ke zpracování formou podrobnějšího popisu objektu a pořízení většího množství fotodokumentace, které se nacházejí formou přílohy na konci tohoto textu. Pro lepší orientaci byla na konec elaborátu



vložena současná letecká mapa Gerníku s očíslovanými objekty. Červeně očíslované domy jsou adepty na kulturní památky, černé očíslování značí objekty fotograficky podchycené jednou nebo více fotografiemi. Tyto objekty nejsou zařazeny do tištěné formy elaborátu, nacházejí se pouze na digitálním nosiči, který byl společně s tištěnou zprávou předán zadavateli projektu, jmenovitě Ivo Dokoupilovi. Na závěr je nutné podotknout, že až na vzácné výjimky, nebylo možné provádět dokumentaci interiérů.



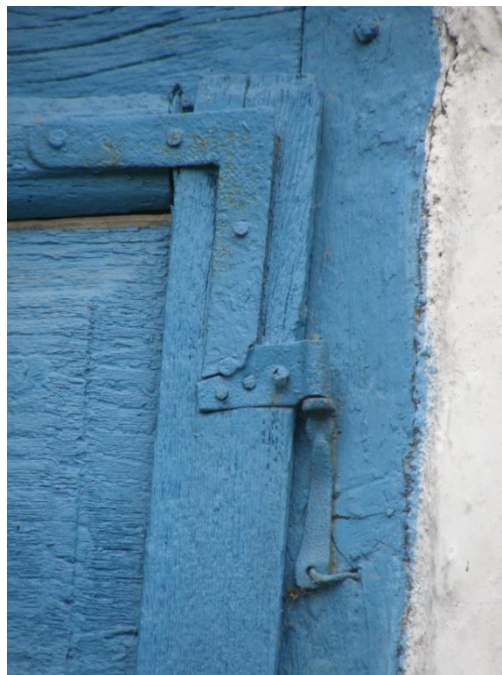
*Gerník, 2015, stodola s dřevěným štítem krytá deskami a šindelem.*

### **3. HISTORICKÝ STAVEBNÍ VÝVOJ GERNÍKU**

Obec Gerník byla založena v první vlně kolonizace v roce 1827 nikoliv z popudu rakouských úřadů, ale ze soukromé iniciativy obchodníka se dřevem Iosifem Magyarlym. Slíbil příchozím výhodné podmínky a práci v lesích, ale nesplnil je. Po krátké době opustil Banát a zmizel. Příchozí zanechal bez slibovaného zajištění, bez práce a bez výdělku. Proto se většina mužů přihlásila vojenským rakouským úřadům do služby jako hraničáři. Záhy se Gerník dostal i pod správu rakouských vojenských úřadů, které postupně zajišťovaly v obci

základní infrastrukturu – výstavbu kostela, školy, fary, atd. Stavební rozvoj obce nebyl náhodný a probíhal postupně dle polohopisných plánů vojenských úřadů.

První obytná stavení tvořily zahloubené polozemnice, později srubové nebo roubené domy. Teprve po několika letech se započalo s budováním převážně roubených stavení na obdélných kamenných základech a podezdívkách. Hospodářská stavení byla výhradně budovaná ze dřeva. Z tohoto období se v obci nedochovaly žádné obytné domy. Hospodářská stavení převážně zděná v kombinaci s roubenými stěnami jsou dochovaná do dnes, ale nelze zcela jednoznačně určit, zda pocházejí z tohoto období, i když by tomu stavební zvyklosti odpovídaly. Bez bližšího určení dendrochronologickou analýzou dřevěných prvků, nelez toto tvrzení zcela jednoznačně podpořit. Až koncem 60. let 19. století se objevují kamenná nebo zděná stavení. Konkrétně v Gerníku se nacházelo v roce 1869 celkem 163 domů.



*Gerník, 2015, povalový strop, hliněné omítky a armované nároží pomocí prutů, kovový závěs venkovní okenice- rohovník s očkem zavěšený na dřívku.*

Demografický rozvoj na přelomu 19. a 20. století, který umožnila zlepšující se ekonomická situace obyvatel, znamenal pro obec největší rozkvět. V roce 1910 se zde nacházelo celkem 207 domů, z toho 150 zděných, 11 kamenných, 10 hliněných, 36 roubených. Na střechách převládaly šindele, pouze 48 objektů mělo pálenou tašku.<sup>2</sup> Právě z tohoto období pochází převážná část obytných staveb a ustálené hmoty hospodářských

<sup>2</sup> Gesce, Desideriu, Historie českých komunit v Rumunsku, Praha, 2013, s. 68.

objektů v rámci vnitřního dvora. Přesný vzhled domů nelze jednoznačně určit, rámcově lze konstatovat, že domy byly buď štítové, nebo okapové orientace, měly obdélný půdorys a sedlové střechy s dřevěnými štíty. Dispozice obytného domu byla tvořena kuchyní, do níž se vstupovalo hlavními dveřmi. Byla usazená uprostřed domu. Měla hliněnou podlahu, otevřené ohniště na zděném soklu, které ústilo do vysokého širokého dymníku a do komínového tělesa. Z kuchyně se vstupovalo do dvou světnic – nalevo a napravo situovaných s plochým omítaným stropem a prkennou podlahou. V případě, že se dům nacházel ve svahu, byl vybudovaný na vysoké zděné podezdívce a prostor v ní vzniklý byl zaklenut a sloužil jako sklep.



*Gerník, 2015, obytný dům štítové orientace a jeho dvůr.*

V současné době lze v rámci jednotlivých objektů identifikovat přestavby nebo rekonstrukce ze 30. let 20. století. Jsou datované nápisovou stužkou v ústřední ploše fasád. Zřejmě se v té době jednalo o opravu fasády, případně o výměnu truhlářských prvků. Zásadní změny v dispozici domu v této době ještě neprobíhaly. Maximálně docházelo k uzavírání předsazených verand, které se nacházely na okapové straně domu ze dvora a vstupovalo se jí do kuchyně.

Podstatné a zásadní rekonstrukce se uskutečňovaly průběžně od konce 60. let po celá 70. léta 20. století. Docházelo k modernizaci objektů, které se projevovaly především v interiéru, ale nevyhnuly se ani výzdobě fasád a výměně truhlářských výplní. Verandy začaly být



přirozenou součástí uzavřeného domu, vkládaly se do nich koupelny, sociální zařízení. Podlahy byly betonovány, dymníky měněny na udírny a tím pádem docházelo k zastropování kuchyní. V některých případech bylo razantně zasaženo i do původní dispozice, někdy docházelo k rozšiřování obytných ploch zakomponováním starší hospodářské budovy přímo navázané na obytný dům. Fasádám byl odepřen historický štukový dekor (polopilastry, lezénové rámce konkávně vyduté v nárožích, podparapetní kazety), který byl nahrazován spíše jednodušší lineární výzdobou v podobě předsazených říms, lezénových vpadlin. Započalo se s úpravami také hospodářského dvora, který byl v mnoha případech betonován. Změn doznalo i oplocení, kdy původní deskové ploty nahradily kovové dílce s drátěnou výplní a rozvilinovými dekory z kovových prutů usazené mezi kovové zabetonované sloupky. Při posledních zásadnějších úpravách se započalo s používáním tvrdých cementových omítek a betonu, což jsou materiály nepřilíhající kompatibilní s tradičními stavebními prvky a konstrukcemi.



Gerník, 2015, dřevěná okna s vejcovcem na poutci i na klapkách, rekonstrukce 70. léta 20. století.

V současné době je patrné postupné dožívání konstrukcí ze 70. let 20. století a pomalu se začínají nahrazovat soudobými naprosto nevhodnými materiály – plasty a tvrdými omítkami, jež zcela mění historický charakter domů. Z dlouhodobého hlediska užívání současných materiálů nemůže historickým objektům přinést nic pozitivního, neboť tyto materiály nejsou kompatibilní s původními konstrukcemi a tradičními materiály. Objekty ve větším případě

nejdou stoprocentně izolované, proto do jejich konstrukcí vniklá vlhkost. Při užití plastů do oken nebo tvrdých omítek na fasády, případně užití zateplení, bude docházet z dlouhodobého hlediska k uzavírání povrchů a nemožnosti přirozeného odvětrávání vlhkosti z konstrukcí. Vlhkost v konstrukcích bude jednoznačně znamenat postupnou a nenávratnou degradaci všech stavebních materiálů – kamene, vepřovice, cihel, omítek, atd. Nehledě na skutečnost, že soudobými materiály dochází k unifikaci stavebních projevů jednotlivých regionů a vytrácí se zcela genius loci daného prostředí.



*Gerník, 2015, dům štítové orientace vystavěný na vysoké kamenné podezdívce, v suterénu – zaklenutý sklep, fasáda charakteristická pro úpravy ze 30. let 20. století.*

V Gerníku, stejně jako v ostatních českých vesnicích, se ustálily dva typy domů. Dům štítové orientace obdélného půdorysu se sedlovou střechou a dřevěnými deštěnými štíty. Hlavní uliční průčelí bylo tvořeno štítovou částí domu. Nad zděnou částí se tyčil deskový štít doplněný zavětrovacími lištami. Střecha v této partii byla s polovalbou. Do domu se vstupovalo ze dvora verandou usazenou podél delší strany domu. Dvůr byl od ulice oddělen deskovým plotem a dvoukřídlovou plnou bránou zakrytou sedlovou stříškou. Veranda někdy sahala až k samotnému nároží uličního štítu a v tomto případě byla od ulice oddělena brankou





*Gerník, 2015, otevřená veranda na zděném soklu podél vnitřní strany domu štítové orientace.*

a přímo navazovala na vjezdovou bránu do dvora. Veranda stávala na zděné podezdívce, dřevěné sloupky vynášely podélnou vaznici, na níž spočívaly krokve napojené na stropní trámy přesahující líc zdiva. Střecha nad verandou byla pultová a plynule navazovala na střešní rovinu domu. Byla krytá stejnou krytinou, zpočátku šindelem, později pálenou taškou. Veranda byla otevřená, spodní partie byly buď plné, deskové, nebo doplněné pouze plaňkami. Hlavní vstupní dveře byly rámové, s ozdobnými kazetami, byly plné. Okenní výplně tvořily převážně dvoukřídlové jednoduše zasklené vnitřní výplně, zatímco vnější výplně sestávaly z dvoukřídlových okenic s pohyblivými žaluziemi.



*Gerník, 2015, okenní výplně ze 30. Let 20. Století, vnitřní výplň je čtyřkřídla, vnější dvoukřídlová žaluzie*

Druhý typ domu byl okapové orientace, obdélného půdorysu se sedlovou střechou a dřevěnými deštěnými štíty. Znamenalo to, že delší strana obdélníku byla obrácená do ulice a tvořila průčelí domu. U těchto objektů se vyskytovala oproti domům štítové orientace jistá anomálie v podobě zděného čtvrtpatra. Nad korunní římsou průčelí byla vytvořena zděná nadezdívka, která byla přístupná z půdního prostoru. Tato partie byla prolomená řadou malých kruhových nebo obdélných průduchů zajišťujících provětrávání půdy. V tomto prostoru byly ze strany půdy instalovány dřevěné jednoduché konstrukce policového charakteru – palandy, na nichž se uskladovaly potraviny. Toto čtvrtpatro znamenalo, že střešní rovina směřující do ulice měla trochu jiný sklon střechy než její protější strana směřující do dvora.



*Gerník, 2015, dům okapové orientace s úpravou fasády ze 30. let 20. století.*

Nadezdívka byla ze strany uliční fasády dekorativně pojednána štukovou výzdobu a plně se tak zapojila do tektonického ztvárnění fasády. Na uličním průčelí se nacházely pouze okenní otvory se stejnými typy okenních výplní, jako u domu štítové orientace. Hlavní vstup byl situován na opačné okapové straně ve dvore a byl opět přístupný verandou. V pozdějším období docházelo k uzavírání verandy. Spodní část byla nadále buď dřevěná desková, nebo byla vyzdívaná. Horní partie byla většinou doplněna plnými prosklenými stěnami nebo dvoukřídlovými okny.



*Gerník, 2015, uzavřená veranda zapojená do interiéru domu- vnější pohled, pohled do verandy.*

V současné době v Gerníku převažují objekty, které prošly zásadní rekonstrukcí v 70. a 80. letech 20. století. Výjimkou ale nejsou ani obytné domy, u nichž byla opominuta modernizační fáze a zachovaly si dodnes své stavební formy ze 30. let 20. století.

Pro rekonstrukce objektů ze 30. let 20. století jsou charakteristické velmi dekorativní fasády doplněné zlidovělými formami klasicistní výzdoby s bohatými štukovými prvky. Zdobené fasády se uplatňovaly výhradně na uliční fasádě, a to u obou typů domů – štítově i okapově orientovaných. Omítaná bývala ještě strana, k níž přiléhala veranda, zbývající strany domu měly zdivo rovněž omítané, ale hrubší vápennou nebo i hliněnou omítkou. Povrch nebyl utážen a nebyl opatřen štukovou vrstvou, omítka byla opatřena vápennou líčkou, dekor zcela absentoval. Soklová partie domu mívala různou výšku, záleželo vždy na usazení domu v terénu. Omítka soklu bývala více hrubější a bývala zabarvená do šeda až do černa. Důvodem bylo vmíchávání popela do malty. Tato modifikovaná malta měla lepší hydroizolační vlastnosti a v nejvíce namáhaném místě zatíženého vlhkostí měla delší životnost, než obyčejná vápenná omítka. Nad soklem se nacházela již hladká utážená vápenná omítka naličená bílou vápennou líčkou. Nároží byly ozdobeny mírně předsazenými nárožními pilastry pravidelně zdobené nutami do kvádrů. Plochy mezi okny členily mírně předsazené polopilastry s patkou, hladkým tělem a odstupňovanou hlavicí. Plochy mezi okny a polopilastry zdobily vpadlé lžénové rámce převážně obdélníkové, jejichž vnitřní rohy byly výrazně konkávně vyduté a vytvářely tak v negativu na jedné straně základní tvar patky a hlavice polopilastru a na druhé straně tvar



podparapetní vystupující kazety, která přecházela i v okenní šambránu vystupující až po korunní římsu.



*Gerník, 2015, detaily štukové výzdoby uličních fasád z období 30. let 20. století.*

Podparapetní kazeta byla dále doplněna obdélnou vpadlinou a následně vystupujícím kvádrem s vyrytou rozetou, nebo naopak s obdélným vpadlým kvadrilobem, jehož vnitřní nároží byla opět konkávně vydutá. Korunní římsa byla velice jemně profilovaná a výrazně předsazená. Byla krytá pálenou taškou v jedné nebo ve dvou řadách. Tvar okenních otvorů byl obdélný. Výplň tvořil kastlíkový rám, vnitřní výplň dvou nebo čtyřkřídla s členěním křídel na další tabulky profilovanými příčlemi. Vnější výplň tvořila dvoukřídlová žaluziová okenice s pohyblivými lamelami. Křídlo okenice se otvíralo a zároveň byly 2/3 křídla okenic i výklopné. Na domě štítové orientace se nacházely převážně dvě nebo tři okenní výplně, na okapově orientovaném domě bylo otvorů pět, nebo i čtyři. Dveřní výplň vstupních dveří tvořila jednokřídlová plná rámová výplň s vpadlinami a vystupujícími kazetami. Rám dveří byl opatřen vždy profilovanou obložkou. Truhlářské prvky byly opatřeny krycím nátěrem výrazné barvy, buď šmolkově modré nebo šedomodré. Vstupy do dvorů bývaly opatřeny dvou nebo trojkřídlovými vraty z plných desek. Bránu chránila sedlová nízka a krátká stříška. Oplocení předzahrádky i dvora tvořily širší desky, nebyly přisazené těsně k sobě. Do jaké míry prošly domy v období 30. let 20. století rekonstrukcí interiéru, nebylo možné zjistit díky absenci znalosti vzhledu starších objektů a díky nemožnosti procházet interiéry.



*Gerník, 2015, okenní výplň z interiéru, původní okenní výplň s okenicemi se nacházela do otevřené verandy (dnes veranda uzavřená, výplň tvoří součást interiéru).*

Druhou, větší skupinou objektů v Gerníku tvoří ty, které prošly rekonstrukcí v 70. a v 80. letech 20. století. Veskrze se tyto modernizační tendence dotýkaly objektů okapově orientovaných. Došlo k úplnému odstranění dekorativní fasády. Okenní otvory si ponechaly svůj obdélníkový tvar, došlo k mírnému rozšíření rozměrů. Nová výzdoba fasád byla velmi jednoduchá a měla dva základní typy. První se ve své podstatě omezoval pouze na mírně předsazený sokl, na zcela hladkou fasádu. Mezi okny se po celé délce domu nacházel horizontální vpadlý pás na výšku okenních otvorů. V některých případech se mezi okny v pásu vyskytovaly lineární jednoduché štukové prvky ve formě pásků a uprostřed nich drobný zjednodušený lineárně pojednaný květinový dekor. Druhou variantou bylo masivní kvádrování pomocí nut vyskytující se po celé ploše fasády v prostoru mezi soklem a římsou. Okenní otvory mohly a nemusely být rámovány profilovanou šambránou a podparapetní římsou. Fasádní omítky bývaly většinou tvrdé cementové. Nátěry různě barevné. Nechyběly ani kontrastně zvýrazněné nuty kvádrování, které dodávají celé stavbě opticky větší robustnost.



*Gerník, 2015, dům okapové orientace po rekonstrukci v 70. letech 20. století, typ výzdoby fasády je pro dané období charakteristický.*

Výjimečně, ale přesto byly některé fasády doplněny keramickým barevným lesklým i matným obkladem, který vytvářel pravidelný geometrický dekor. U některých objektů okapové orientace si čtvrtpatro nad korunní římsou uchovalo původní starší dekorativní výzdobu, jindy byl dekor i v tomto místě zjednodušen na protáhlé kosočtverce a květinový zjednodušený dekor spíše linárního charakteru. Okenní otvory byly nejspíše mírně zvětšeny, přesto si ve většině případů zachovaly obdélný tvar. Jejich výplně byly čtyřkřídlové, většinou kastlíkové otevíravé dovnitř. Rámy křídel si zachovaly jemné profilace zakončené jazýčkem, poutce i klapačky byly ozdobeny tzv. vejcovcem. Výplně byly i nadále doplňovány žaluziemi, ale rolovacími sestavenými z tenkých lamel, které umožnily svinování. Dveřní výplně byly rovněž převážně jednokřídlové, rámové plné s profilovanými kazetami a vpadlinami.



*Gerník, 2015, fasáda domu je charakteristická pro 70. léta 20.století.*





*Gerník, 2015, čtvrt patro nad korunní římsou s dekorativní výzdobou a plechovou mřížkou ve tvaru rozety pro uzavření kruhového větracího průduchu.*

Charakteristický rys truhlářských výplní z tohoto období jsou profilace zakončené jazýčkem. Míru stavebních zásahů v interiéru nebylo možné postihnout, ale předpokládá se výměna podlah za betonové, přitažení vodovodního potrubí, zřízení sociálního zařízení – koupelny, toalety. Zrušení dymníků a zastropení kuchyní. Dvou nebo trojkřídlové vrata jsou převážně plechové, spodní část plná a horní prosklená opatřená mřížemi ve tvaru rozvilinově stylizovaných kovových prutů, přičemž důraz byl kladen na kontrastně působící použitou barevnost. Vjezdy do dvorů ztratily své sedlové stříšky kryté pálenou taškou, které nahradily převážně plechové segmentově zohýbané plechy na kovových sloupcích. Změn doznalo i oplocení. Soklové zídky z kamene nahradily betonové, deskové ploty pak kovové sloupky, kovové rámy s drátěnými výplety a případně dekorativně pojednanými kovovými prvky.



*Gerník, 2015, novodobé vyklápěcí žaluzie ze 70. let 20. století.*

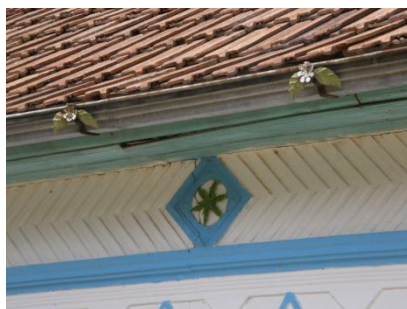
V následující části textu se nachází soubor 32 objektů mezi nimi i sakrální a technické stavby, které s ohledem na své stáří, na míru dochování původních konstrukcí a to, že se jedná o typický příklad z daného období, byly vybrány za adepty na kulturní památky. Jedná se především o objekty výrazněji rekonstruované ve 30. letech 20. století. Zbývající objekty sice byly modernizovány, ale přesto si i nadále uchovaly svou původní hmotovou skladu – půdorysnou stopu, objem hmoty zděné stavby, tvar a sklon střešních rovin a ve většině případů i tradiční materiály – dřevo, keramickou tašku. Toto je velmi důležitý předpoklad k vnímání daného vesnického prostoru v tradiční perspektivě. Je to důležitý faktor, který přispívá k pocítění genia loci a je tedy dobrým předpokladem pro vyhlášení plošné památkové ochrany, která by umožnila stavební, urbanistickou i estetickou regulaci.



*Gerník, 2015, Křížová cesta.*

#### 4. DEFINOVÁNÍ PŘEDMĚTU PAMÁTKOVÉ OBNOVY

Podstatou památkové ochrany obce Gerník by mělo být zachování autenticky dochovaného exteriéru jednotlivých staveb a urbanistické uspořádání stávající zástavby v tradičních hmotových měřítkách. Památková ochrana by se měla odehrávat ve dvou rovinách. První rovinou jsou jednotlivé objekty prohlášené za kulturní památky, druhou rovinou je pak plošná ochrana části území nebo i celé obce. U prohlášených objektů za kulturní památky jde o to, zachovat pro budoucí generace jednotlivé solitéry v jejich stávajícím historicky cenném architektonickém výrazu při uchování maximálního množství původních stavebních konstrukcí a umělecko – řemeslných detailů. Ochrana by se v tomto případě měla zaměřit na původní hmotovou skladu obytných domů i uspořádání hospodářských objektů v rámci dvora. Pro exteriéry je tím myšlen stávající půdorys stavby, hmota, tvar a sklon střech, tradiční tvar komínových těles, velikosti okenních a dveřních otvorů, architektonické ztvárnění dekorativních fasád, původní truhlářské výplně a používání tradičních materiálů, především se jedná o pálenou krytinu, o tradiční vápenné omítky na fasádách při zachování jejich štukových dekorů. V interiéru by měly být zachovávány historické stavební konstrukce a výraz objektu – prkenné podlahy, rovné omítané stropy, tradiční výmalba i truhlářské prvky – výplně oken i dveří. Ve své podstatě nejde o zakonzervování stávajícího stavu, který by znemožňoval rozvoj v oblasti bydlení. Jde o to najít takovou platformu, která by umožňovala pohodlné bydlení dle současných standardů bydlení, ale zároveň by neodstraňovala historické konstrukce a drobné umělecko – řemeslné detaily. Rozšiřování objektů by se mělo odehrávat výhradně v oblasti dvorů. Přístavby by měly být skromné, přízemní, obdélného půdorysu se sedlovými nebo polovalbovými střechami nižšími než je hřeben střechy historického domu. Z ulice by přístavba neměla být pohledově exponovaná, prioritou by měl vždy zůstat historický dům. Při dožívání historických konstrukcí a jednotlivých prvků by nové prvky měly být kopiemi původních při dodržení tradičních řemeslných postupů, ale především materiálů. Měla by být dodržována tradiční barevnost jak fasádních omítek, tak truhlářských prvků.



*Gerník, 2015, provzdušňovací okénko ve čtvrtpatře domu okapové orientace.*





*Gerník, 2015, dům štítové orientace s uzavřenou verandou.*

V rámci plošné památkové ochrany jde o to zachovat tradiční hmotovou skladbu jednotlivých objektů vytvářejících ucelený urbanistický soubor vesnické architektury. Podstatná je opět tradiční půdorysná stopa, původní hmoty domů včetně jejich tvaru střech. Rozhodně by se mělo upustit od myšlenky nástaveb. Rozšiřování obytné plochy by se mělo opět odehrávat v neveřejném prostoru vnitřních dvorů. Důraz by měl být kladen na citlivé úpravy fasád, které by měly ochraňovat co nejvíce dochované prvky – štukové dekory i truhlářské výplně, a to dle jejich míry autentického dochování. Nové úpravy fasád by měly vycházet z tradičního pojetí a historického výrazu. Novostavby objektů by se měly odehrávat buď na parcelách po demolovaných objektech, nebo na prázdných parcelách v intravilánu obce. Rozhodně by měly dodržovat tradiční spíše drobnější hmotové měřítko, obdélníkovou půdorysnou stopu, sedlové tvary střech. Poměrně podstatným, ale velmi důležitým detailem v exteriéru je oplocení. Oplocení by mělo využívat původního materiálu, mělo by pracovat s původními tvary i se způsobem tradičního opracování.



*Gerník, 2015, svoz sena.*



*Gerník, 2015, detail roubení dřevěné hospodářské stavby.*

Z mnohých udržovaných a opravovaných domů lze cítit pečlivou starost a pochopení, že postupné a průběžné udržování historických konstrukcí je tou nejlepší cestou k dlouhověkosti domu. Klasické materiály, jednoduché konstrukční tvary a tradiční praktické uspořádání objektů uvnitř i v rámci hospodářství je pro dané podmínky natolik ideální, že není třeba vnášet do objektů i do vesnického prostředí nové prvky. I přes památkovou ochranu prostoru by nemělo dojít k zakonzervování a zákazu modernizace stavebního fondu. Ta by se ale měla odehrávat citlivě, s úctou k práci našich předků, vědomě ohledně udržitelnosti života a zbytečného nenahrazování toho, co slouží a lze pietně ošetřit či opět vhodnou obnovou navrátit do života. Obec Gerník disponuje velmi hodnotným autentickým prostředím s neopakovatelným *geniem loci*, který by měl být pietně ochraňován a střežen navzdory světové globalizaci a unifikovanosti. Jedinečnost místa v němž se snoubí bohatá historie, pohádkové přírodní scénérie a vzácně dochovaná architektura může být do budoucna lákadlem nejen pro turisty, hledající v divokých horách odpočinek a pohádkovou atmosféru zmizelého času.